

UPEDBLOG

En Møteplass ved Program for universitetspedagogikk

Arkiv Staben – Samtlige bidrag i 2011

Innlegg fra [Staben](#) og øvrige personer som er ansvarlige for kursmodulene.

Kåre Helleve:

Noen aktuelle artikler:

12.12.2011

[“EØS hindrer en god kunnskapsutvikling”](#) – kronikk av Tor Halvorsen – fra BT Preik, 30. november 2011

[“Forskningen har blitt en besettelse”](#) – artikkel fra På Høyden, 30. november 2011

[“Dårlige forelesere belønnes med mindre undervisning”](#) – artikkel fra Studvest, 10. november 2011

Arild Gulbrandsen:

NOE OM VURDERING og NOE OM LÆRING – NOE OM INNSPILL og MÅNEDENS TIPS

01.07.2011

Harald Bodøgaard (2001): "Vekst" – Og læring handler også om vekst, både for studenter og for undervisere og veiledere. Det handler om personer i samspill, ut fra sine ulike forutsetninger og roller.

“Hvor bevisst er vi når det gjelder å sørge for at det er en sammenheng mellom det som sies i form av læringsutbyttebeskrivelser på den ene siden, og vurderingsformene på den andre?” Det er et av spørsmålene Arild Raaheim stiller i [Innspill](#) for juli og august, under overskriften: “Eksamen – fremdeles en hodepine?”

“Spør en kollega”, sier jeg som et [Månedens Tips](#). Begge deler er relatert til læring, men på ulike nivåer og ulike vis: studenters læring og universitetslæreres læring.

Vi som utøver undervisning og veiledning må også lære, utvikle oss, fornye oss. Tiden vi lever i krever det. For eksempel kommer høsten 2011 de første studentene til universitetet der *alle* har hatt PC i videregående skole. Hva innebærer det – og hvordan forholder vi oss til det? (jfr. [Digital UiB](#)). Uansett: *Utøvelse* læres og videreutvikles gjennom utøvelse, refleksjon og kvalifisert respons (tilbakemelding). Men responsen må komme fra noen. Å spørre en kollega kan være et verktøy som – foruten å være til hjelp for den enkelte – også representerer et betydelig potensial for utvikling ved universitetet som [læringsorganisasjon](#).

Noen har spurt: Er det bare ansatte ved UiB som får slippe til med *Innspill* og *Månedens Tips*? Svaret er nei. Men i det minste i en oppstartsfasen ønsker vi å synliggjøre noe av den interessen og kompetansen omkring undervisning og veiledning som finnes ved UiB selv. Det

ligger i vår idé for universitetspedagogisk virksomhet at dersom nye impulser utenfra eller innenfra skal få *handlingskraft* – individuelt og i organisasjonen – må de forankres i egne kompetanser og erfaringer og i den egne virkeligheten. Først da er det mulig å forholde seg konstruktivt og velge blant alternativer på en kvalifisert måte. Selvfølgelig skal vi også hente impulser utenfra etterhvert.

Arild Gulbrandsen:

OM DIGITALISERING OG VERDIER I UNIVERSITETSUTDANNINGEN

01.06.2011

Maleren og surrealisten Rene Magritte (1898–1967) sa en gang: "Enhver ting vi se skjuler noe annet; og vi har en trang til å se hva det vi ser skjuler for oss". Trangen til å se kan stå for undringen, den genuine nygjerrigheten i oss. Kan digitaliteten styrke den?

Så er det juni – og igjen nye eksterne bidrag i UpedBloggen.

Viserektor for utdanning [Kuvvet Atakan](#) har et *INNSPILL* om "DigUiB" – et nylig definert paraplyprosjekt ved UiB for utvikling av digitale hjelpemidler og støttesystemer for utdanning og som gjelder hele universitetet. Han skriver bl.a.:

"Vi er nødt til å lytte til studentenes ønsker og akseptere det faktum at det nå kommer en generasjon av studenter som er vokst opp med digitale hjelpemidler Spørsmålet er ikke lenger *om* vi trenger å ha digitale hjelpemidler i utdanningen.... (d)et handler heller om

hvordan vi kan imøtekomme det økende behovet på en god måte som bidrar til økt kvalitet i læringsprosessen. Her trenger vi alle gode krefter i organisasjonen, både de som er de mest entusiastiske tilhengere av den digitale utviklingen og også de som er mer skeptiske til den.”

Enten vi liker det eller ikke: Dette er sentralt i utviklingen av fremtidens universitet. Det handler om betydelige endringer både i arbeidsmåter og tenkemåter, men det rokker ikke ved universitetets idé. Eller gjør det det? I denne endringens tid er det kanskje mer enn noen gang nødvendig å opprettholde en levende diskusjon om hva universitetsutdanningen skal være til og hvilke forutsetninger den hviler på. Her handler det om mer enn telling, poeng og produksjon. Hva er det viktig å ha med seg videre?

Som et bidrag til refleksjon omkring dette skriver førsteamanuensis [Bjørn Sandvik](#), Institutt for økonomi, om ”Det allmenne i universitetsundervisinga”. Det er et litt annerledes *MÅNEDENS TIPS* enn ellers – men samtidig et tips om hva det er viktig å vektlegge(!) Han skriver bl.a.:

“Studentene må ... (få) de nødvendige *ferdighetene* i å kunne yte sin skjerv i søkingen etter sannhet og kunnskap. Den viktigste generelle ferdigheten er i denne sammenhengen å kunne *argumentere presist og saklig og være i stand til å vurdere argument for gyldighet*. Dette må være noe av kjernen i universitetsutdanning.”

En av utfordringene, både for Bjørn Sandvik og Kuvvet Atakan og alle oss andre og ikke minst for universitetspedagogikken, blir da: Hvordan ivareta slike grunnleggende ideer (– og det finnes flere!, jfr. om [utdannelse til kreativitet](#), mai 2011 –) i den kommende digitaliseringen, og hvordan sørge for at de kan gi retning til prosessen?

.

Arild Raaheim:

OM GODE OG MINDRE GODE STUDENTER

26.05.2011

Er det noen som har lest professor Kai Olsen sin kronikk i dagens (26. mai) BT?

[Kai Olsen: Tora Aasland kan ikke regne](#)

Jeg har tidligere, ved flere anledninger, kritisert Olsen for det jeg har oppfattet som tendensiøse og ensidig negative karakteristikker av dagens studenter. Dagens kronikk synes

jeg imidlertid om! Olsen har uten tvil mange gode poenger, og jeg vil gi ham honnør for ikke å la seg kneble av ulike departementale utspill.

Når det er sagt kunne jeg tenke meg å utfordre den samme Olsen til å si noe om hva han tenker ligger til grunn for gode prestasjoner. Hva er det som gjør at vi blir gode til noe (også som studenter og professorer) ? ...

Arild Raaheim:

INEFFEKTIVE FORSKERE – EFFEKTIVE UNDERVISERE ?

18.05.2011 |

Fagerbergutvalget la frem sin utredning *Et åpnere forskningssystem* (NOU 2011:6) mandag 2. mai. I kapittel 2 i denne omfattende rapporten presenterer utvalget sin analyse, sine konklusjoner og sine forslag til tiltak når det gjelder et velfungerende forskningssystem. Her sier utvalget blant annet (s. 19):

”Etter utvalgets oppfatning er et velfungerende forskningssystem et system som

- utvikler kunnskap av høy kvalitet og relevans
- holder oss oppdatert om den internasjonale kunnskapsutviklingen på et bredt felt og setter oss i stand til å bruke kunnskap aktivt i løsningen av viktige oppgaver
- fornyer seg i takt med endringer i kunnskapsfronten og samfunnsmessige behov
- bidrar til kontinuerlig fornyelse i samfunns- og næringsliv
- kjennetegnes av mangfold
- opprettholder og forbedrer kapasiteten gjennom en god rekrutteringspolitikk
- bruker ressursene effektivt.”

Hvert av punktene over utdypes i rapporten, og det er vanskelig å være uenig det som skrives. Om mangfold skriver utvalget for eksempel følgende (s. 22):

”Systemer med stort mangfold er mer livskraftige, og jo mer komplekse omgivelsene er, jo større mangfold er nødvendig. Mangfold i metoder og toleranse for alternative synspunkter

gir større sjans for å få fram ny kunnskap. For å oppnå dette er det viktig å ha flere og ulike institusjoner på forskningsutførende og forskningsfinansierende nivå.”

Videre diskuteres ulike sider knyttet til det å ha flere finansieringskilder for forskning. Flere finansieringskilder, med noe ulik profil, vil for eksempel kunne gjøre det lettere for nye, lovende initiativ og miljøer å vinne frem, påpekes det.

De direkte FoU-bevilgningene til universiteter og høyskoler utgjør den største offentlige finansieringsstrømmen til universitets- og høyskolesektoren. I tillegg kommer midler fra Forskningsrådet.

Med utgangspunkt i mandatet, som blant annet går ut på å bidra med svar på spørsmål om samsvar mellom ressursinnsats og resultater, diskuterer utvalget problemstillinger knyttet til måling av effekter av forskning. Her slås det blant annet fast at det er lettere å måle forskningsinnsats enn forskningsresultater. Det har utvalget utvilsomt rett i. Utvalget konkluderer også med at:

”...er det derfor behov for et bredt anlagt forskningsprogram som ved hjelp av ulike faglige perspektiver og metoder analyserer den offentlig finansierte forskningen og dens anvendelse i ulike deler av samfunnet. En slik aktivitet bør ha en langsiktig karakter og, blant annet gjennom rekruttering, bidra til å bygge opp kompetanse som er viktig for politikkkutforming på dette området i Norge” (s.36).

Et konkret forslag i denne sammenheng er å innføre et *norsk forskningsbarometer*, hvis formål skal være å styrke kunnskapsgrunnlaget om tilstanden i norsk forskning. Om bruken av et slikt barometer sier utvalget blant annet:

”Det skal kunne brukes til dokumentasjon av resultater og sammenligninger, bidra til bedre mål- og resultatstyring og være til hjelp i den videre utviklingen av resultatbaserte finansieringssystemer. Ved å la forskningsbarometeret, mål- og resultatstyringen og finansieringssystemene spille sammen, vil en kunne få en langt sterkere oppmerksomhet om forskningsresultater og effektiv ressursutnyttelse enn hva virkemidlene hver for seg ville føre til” (s. 36).

Tanken er at et slikt forskningsbarometer skal kunne brukes på ulike nivåer (fra den enkelte forskningsgruppe til bevilgende myndigheter) i planlegging av fremtidig forskningsvirksomhet. Utvalget anvender en pilotutgave av et slikt barometer til en analyse av tilstanden i norsk forskning, og konkluderer med at det er ”...store forskjeller mellom norske universiteter og høyskoler, både med hensyn til hvor mye forskningsproduksjon de får ut av midlene og hva slags gjennomslag denne forskningen har. Samlet peker disse

resultatene etter utvalgets syn på et betydelig potensial for forbedring innenfor det offentlig finansierte forskningssystemet i Norge” (s. 48).

Ikke alle vitenskapelig ansatte er like produktive. Årsakene til det kan være mange. Utvalget peker blant annet på betydningen av å sikre nok tid til forskning og nok *sammenhengende tid* til forskning. Utvalget slår til lyd for at ansatte innenfor universitet- og høyskolesektoren som ikke aktivt bidrar med forskning ”...får en stillingsbeskrivelse tilpasset de faktiske oppgavene” (s. 50). I klartekst betyr det at utvalget foreslår at vitenskapelige ansatte som har lav/ingen vitenskapelig produksjon får større undervisningsoppgaver. På den andre siden foreslår utvalget at for aktive forskere (ett publikasjonspoeng per år over tre år som minimum) innføres det en resultatbasert bevilgningsordning. Avhengig av hvor stor produksjonen er får en automatisk en gitt forskningsbevilgning.

Nå gjenstår det å se hvilke av utvalgets forslag som blir stående, og i hvor stor grad et eventuelt forskningsbarometer er sensitivt for det mangfold utvalget også påpeker viktigheten av. Personlig finner jeg utvalgets manglende diskusjon av sentrale spørsmål knyttet til sammenhengen mellom forskning og undervisning, og spørsmål om undervisningskvalitet, påfallende inntil det bemerkelsesverdige. Utover en henvisning til viktigheten av å styrke forskerutdanningen, skal en leite nøye for å finne noe om slike spørsmål. Jeg er selvfølgelig kjent med utvalgets mandat, men utvalget kan da ikke ha latt være å diskutere hvilke konsekvenser for undervisningskvaliteten, og for spørsmålet om hva vi skal forstå med forskningsbasert undervisning, forslagene over vil ha? Når utvalget foreslår at forskerutdanningen må styrkes, ser en ikke også at det betyr at undervisningen på alle nivåer må styrkes? For det er vel ikke slik at vi i Norge i fremtiden kun skal rekruttere doktorgradskandidater fra utenlandske toppuniversiteter?

Arild Gulbrandsen:

UTØVELSE – MÅLRETTETHET – IMPROVISASJON ?

01.05.2011

Vi blir det vi tenker, sier [Bjørn Wormnes](#) i sitt innlegg under Månedens tips. Skihoppere, musikere, skuespillere og andre utøvere på toppnivå gjør bruk av mental trening som skal hjelpe dem både under forberedelsen og i utøvelsen av sin spesialitet.

De skal være gode, de skal gjøre sitt beste, de skal være best(!) Noe å tenke på for oss som underviser og veileder ved universitetet? Hvordan forberede oss på selve *utøvelsen* – hvordan greie å være *til stede i øyeblikket* og utføre oppgaven best mulig der og da? Skihopping er nokså forskjellig fra undervisning og fra et møte mellom lege og pasient – det som [Edvin Schei](#) snakker om. Eller *er* det det?

Mental forberedelse (trening?) for å være i “*flyt*” i forhold til situasjonen og oppgaven, både å fungere målrettet og kunne improvisere ut fra det som spontant oppstår og situasjonen krever i *øyeblikket*? Joda, det er forskjeller. Men likheter? Har vi først satt utfor hoppkanten, eller begynt forelesningen, eller tatt imot pasienten – ja, så “er vi der” og må prøve å lande på best mulig måte – til beste for de(n) andre og oss selv. Trygghet og erfaring blir sentrale begreper. Og hva med studentene, som er oppe til eksamen?

Det handler om *utøvelse* – det er også en helt sentralt dimensjon i det vi holder på med ved universitetet(!) Men vi glemmer det i blant, i alt styret omkring poeng og produksjon. Vi *utøver* undervisning og veiledning – vi er *personer* som gjør det – og det er det studentene møter oss som.

Kommentarer?

Arild Gulbrandsen:

INNOVASJONER I UNDERVISNING OG LÆRINGSFORMER

01.04.2011

Det er april – og igjen to nye eksterne bidrag i Upedbloggen. De handler på hvert sitt vis om viktige nybrottsarbeid innen universitetsutdanning.

Universitetets oppgave er å utvikle, forvalte og formidle kunnskap på et høyest mulig nivå i samfunnet. Der har undervisning en sentral plass. Men det står ikke skrevet noe sted at undervisningen skal holdes i form av forelesninger! Det handler om tradisjon, og vane.

Forelesningen har naturligvis sin plass i mange situasjoner og sammenhenger. Men tiden vi lever i, preget av raske endringer og den informasjonsteknologiske revolusjonen, endrer

forutsetningene for utdanning radikalt. Det byr på store utfordringer for universitetet. Det er både naturlig og nødvendig å utforske nye læringsformer i tillegg til de tradisjonelle.

Begge innleggene denne gangen beveger seg utenfor allfarvei. De er med på å rydde nytt pedagogisk land. I [INNSPILL](#) handler det om et dyptgående e-læringsverktøy innen geovitenskap, utviklet på *fagets* premisser. Det gir nye dimensjoner og ny fleksibilitet inn i læringsprosessene. Mulighetene er åpenbare. Men hva er begrensningene, hva vinner en og hva taper en, eventuelt? [MÅNEDENS TIPS](#) (i april) handler om elementer fra teater og skuespillerkunst som bygges inn i medisinerutdanningen. Dette er et nyskapende "*faglig crossover*" med potensial også inn i andre fagfelter (f.eks. praktisk pedagogikk, psykologi, jus?)

Innleggene er på et vis ytterpunkter på en skala med teknologien i den ene enden og det som angår "hele mennesket" i den andre. Fremtidens universitet behøver begge deler.

Det ville være fint med diskusjon rundt disse tingene! Bruk gjerne kommentarfeltene på de respektive sidene.

PS: Den "naturlige" flymaskinen ble nok aldri realisert. Men den viser mot og evne til å tenke nytt! Så er det erfaringen, den kritiske refleksjonen og realitetsorienteringen som avgjør hva som går og hva som ikke går. Hvor modige er vi ved universitetet?

I Kvalitetsreformen, kapittel 1, *Visjonen*, heter det bl.a.: "Høyere utdanning må *kontinuerlig fornyes* (uth. her). Skal universiteter og høyskoler utvikle seg, er vi avhengige av at noen går foran og viser vei."

De to innleggene som det vises til her kan ha en slik funksjon. Eller hva sier leserne til det?

Kanskje er det en nærmere forbindelse enn det vi umiddelbart tenker: Hva med elementer fra teater og kommunikasjonstrening i medisin (helse) i teamutvikling innen "georelatert" virksomhet? Hva med et utviklet "MediCLASS" i medisinerutdanningen? Ville det være ressursene det sto på? Eller tenkningen? Eller begge deler? Eller er det "helt på siden"?

Arild Gulbrandsen:

NYE INNSPILL OG TIPS – Mars 2011

01.03.2011

Det er mars – og to nye månedlige bidrag her i Upedbloggen.

Det ene er et INNSPILL ved Anders Bærheim, professor i allmenmedisin og leder av Programutvalg for medisin ved UiB. Han tar for seg noen aspekter ved profesjonsutdanning, med medisin som eksempel. Hva kreves av morgendagens lege, og hvordan kan utdanningen legges opp i samsvar med det? En profesjon læres erfaringsbasert. Relevansen er åpenbar også for andre profesjonsutdanninger.

Innspillet er relevant også for universitetspedagogisk virksomhet. Vi driver også en art profesjonsutdanning: Det handler om opplæring av vitenskapelig ansatte til den slags profesjon det er å være underviser og veileder for studenter. (Se [Utøvelse](#) og Arild Raaheims innlegg om “Teori og praksis” nedenfor her.)

Det andre er et MÅNEDENS TIPS ved professor Mette Andersson, Sosiologisk institutt. Hun har drevet innovasjon i egen undervisning. Forbedring av undervisningsopplegg handler ofte om utvidelse av handlingsrepertoaret. Da behøves eksempler. “Alle” vil gjerne drive bedre undervisning, men hvordan skal en gjøre det? Beskrivelser som dette kan forhåpentligvis gi både tips og ideer til utprøving.

Bidragssyterne tar gjerne imot spørsmål og kommentarer. Bruk kommentarfeltene, da blir det tilgjengelig for flere.

Arild Raaheim:

TEORI OG PRAKSIS

23.02.2011

På våre kurs i universitetspedagogikk får vi tid om annet høre fra deltakerne at de ønsker med påfyll i form av pedagogisk teori. "Hva er det nyeste innenfor pedagogisk teori? Hvilke pedagogiske teorier eksisterer og hvilke anvendelsesområder har de?"

Slike spørsmål er forståelige, ikke bare sett i lys av hvilken utdanningsarena vi befinner oss på og hvem kursdeltakerne våre er, men også fordi våre kurs kjennetegnes av å være prosessorienterte, med relativt stort innslag av refleksjon/diskusjon og ulike former for praktisk utøvelse. Litt avhengig av hvilket kurs vi snakker om prøver vi, et stykke på vei, å etterkomme slike ønsker. For eksempel i form av anbefalinger/kopier av vitenskapelig litteratur.

Henstillingen om mer pedagogisk teori berører et mer prinsipielt spørsmål. Blir vi bedre undervisere av å kjenne til pedagogisk teori? Som i neste omgang leder til følgende spørsmål: Hva er god undervisning? Slik jeg ser det er svaret på det siste spørsmålet relativt enkelt. God undervisning er undervisning som skaper grobunn for og stimulerer til læring og utvikling. En god underviser er en som gjør seg visse refleksjoner over hva som skal til for å lære og å forstå det faget en underviser i.

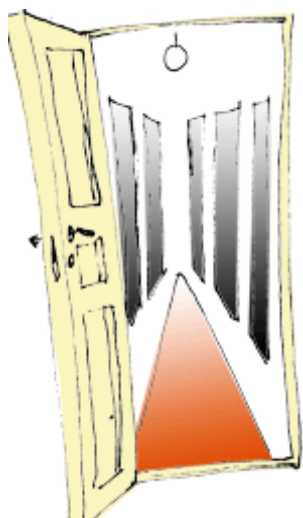
Kunnskap i faget er viktig (og selvfølgelig), men også kunnskap om hva som på ulike trinn i "inntrengningsprosessen" utgjør bestemte erkjennelsesmessige utfordringer. Her er den beste "læreboen" oss selv og de erfaringer vi selv har gjort og stadig gjør i forbindelse med å forstå vårt eget fag. Pedagogisk teori kan selvfølgelig være til hjelp i denne refleksjonsprosessen, men pedagogisk teori kan aldri erstatte den personlige og oppsamlede erfaring som ligger i å praktisere faget. En slik erkjennelse vil i neste omgang ha konsekvenser for vår undervisningspraksis. Tilegnelse av kunnskap i faget får en som student gjennom aktiv involvering med og i faget, og gjennom den refleksjon en gjør over sin egen involvering og praksis. Men da blir det også viktig å tenke gjennom hva vi sier om kunnskap og forståelse i de læringsutbyttebeskrivelser vi nå skal utforme på ulike nivåer innenfor høyere utdanning.

En grundigere diskusjon av forholdet mellom læring og undervisning finnes i: Raaheim, A. (2011). *Læring og undervisning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Arild Gulbrandsen:

NYTT PÅ NETT - LÆRINGSMILJØ FOR ANSATTE ?

01.02.2011

DØRER ÅPNER SEG ...

Program for universitetspedagogikk må bli bedre på nett! Det var vår bestemmelse. Og her er vi – med nye nettsider. Mye arbeid ligger bak. Og mye ligger foran – om dette skal bli meningsfullt og vekke interesse.

En av oppgavene våre er å bidra til utvikling av undervisning og læringsmiljø ved universitetet – på tvers av fag og fakulteter.

Men læringsmiljø gjelder ikke bare studentene – det gjelder også ansatte: undervisere og veiledere og administrative som til sammen bidrar til den helheten som dette handler om. Alle er i en læringssituasjon på et vis. Å bli en bedre underviser er å lære. Å utvide sitt repertoar som veileder er også å lære. Men utlært blir vi aldri. Ting endrer seg hele tiden: Studentene, fagene, samfunnet, planene, personalet, teknologien. Det forutsetter en slags løpende nyorientering, en stadig pågående læringsprosess – hos den enkelte, i kollegamiljøet og i organisasjonen. Her kommer læringsmiljøet inn, at det finnes engasjement og vilje – og ikke minst oppmuntring og *støtte* til utprøving og refleksjon.

En kultur for dialog og samarbeid om undervisning og læring ved universitetet, med fokus på innovasjon og fremtidsrettede løsninger? Er det mulig – i denne effektivitetens sfære der publikasjoner og poeng teller mer enn noe annet?

Selvfølgelig tror vi det er mulig. Våre erfaringer med universitetspedagogisk opplæring av ansatte og studenter gjennom flere år – helt fra 1990 – er igjen og igjen at UiB har en stor ressurs av dyktige medarbeidere med genuin interesse for undervisning og studentenes læring! Hvordan ivaretas dette i organisasjonen etterpå?

I Basisutdanningen i universitetspedagogikk jobbes det helt bevisst med deltakernes læringsmiljø og utvikling av et fellesskap for utprøving og dialog. Men når basisutdanningen er ferdig, forsvinner ofte dette fellesskapet. Og hvordan “belønnes” den videre innsatsen innen undervisning og veiledning sammenliknet med forskning og publisering? Dette er et vanskelig punkt.

MEN: Vi tror på kontakter og nettverk på langs og på tvers – formelt eller uformelt. At en har noen å forholde seg til, at en kan dele erfaringer, utveksle tanker, få nye impulser. Og at en innen et slikt “undrende fellesskap” også kan få innsyn i hva som foregår på forskningsfronten innen undervisning og læring. Undervisning kan også være givende, morsomt, og bidra til en dypere forståelse av ens eget fagfelt!

Vi ønsker at de nye nettsidene våre kan bidra konstruktivt her. Derfor har vi prøvd å gi dem en dialogisk og interaktiv form. Vi inviterer til dialog – kommentarer og innlegg!

VELKOMMEN !

Tilbake til [Nettsidene](#)

[Edit this entry](#)

No comments yet.

Type your comment here